

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<p>Előfizetési díj:</p> <p>Egész évre ... .. 4 frt.</p> <p>Félévre ... .. 2 „</p> <p>Negyedévre ... .. 1 „</p>	<p>A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.</p>	<p>Ugy a lap szellemi részét illető cikkekre, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.</p>
---	--	--

Az opportunizmus.

Egy század óta főleg a magyar katolicizmusnak alig volt zsbibasztóbb opiuma az okatlan opportunizmusnál. Igaz még ős-anyánk Éva adta be az első adagot Ádámmak és benne az egész emberiségnek, midőn a paradicsomba befurakodott ördöggel megalkudott s a tiltott fa gyümölcsének árán a boldogságra teremtett emberiségnek még ivadékaira nézve is a pokolba passust adott, de a két ezred éves megváltás művének érvényesülési folyamán az opportunizmus és annak révén a gonoszság pokoli szelleme rombolóbb szerepet alig játszott, mint civilizáltnak hirdett korunkban.

Nem is említyve az állam és társadalom politikai életét, — melynek minden napi kenyerevé lett az opportunizmus, — már Istennek a szellemi élet, az emberiség ügygazdászata ezéjából ön-vérén alapított intézményén, a katolicizmuson és ennek isteni és természeti jogain is oly mély álmot hozó hatásban és tünetekben mutatja magát, melyből a feltámadásnak reménye is alig csillog fel.

Kimondhatlan a vallásilag úgy, mint más tekintetben indifferentizmusra vezető opportunizmus főleg ama eszeveszett fogalom zürzavar és majmoló liberális gondolkodásmód vagy jobban nem-gondolkodásnál fogva, melylyel ma még azok is, kiknek helyzetöknél fogva irányt és gyakorlati utmutatást kellene adni a nagyobbra tekintő népnek, — nem tesznek különbséget a politikai, társadalmi és vallási opportunizmus között s nem gondolnak arra, hogy az ügygazdászati elvek körül van-e és hol főleg az isteni és természetjogi s változhatlan örök elvek körül és ezekkel szemben nines helye a pokollal is megalkuvó opportunizmusnak.

Lessük el csak a theoretikus és praktikus katho-

likusok hivatali, társadalmi és magánéletét s a maga kirívó és romboló hatásában fog minden jók lelke előtt kidomborodni a mai opportunizmus, mely hovátovább magasabbra tornyosuló, vész hullámokban tör a már meggyaláztatás határáig türelmes katolicizmus életére. —

S ennek egyik oka, mert épen mi katolicusok nem teszünk különbséget a mindig ostromlandó és üldözendő t é v e l y és szeretettel megjavítandó t é v e l y g ö között. — Valóban ez az emberi magán és közélet gyakran elmérgesedő bajainak a legtöbb esetben szülő anyja. —

Aztán be kell vallanunk azt is, hogy mi katolicusok ön- vagyis kath. ügyeinkkel és azok tanulmányozásával kevésbé foglalkozunk. Ezt igazolja ma hazánkban azon szomorúnak mondható körülmény, hogy pl. a legvitalisabb kath. társadalmi és politikai dolgokban és isteni alapon nyugvó kath. jogi kérdések körül ninesen katolicus közvéleménye a kilencz millió kath. Magyarországnak, melyet a katolicizmus szült és nevelt azzá, ami ma az európai ker. állam-családban. Sehol ebben az opportunizmusnak oly nagy bűne ninesen, mint hazánkban, míg a külföldön a kath. közvélemény, melynek eszméje az örök igazság és alapja az isteni és természeti jogrendszer lévén — nem lehet az állam, társadalom és népek kárára, — az államkormányzatnak nemesak irányítója, hanem megalkotója és feuntartó ereje is. Ebben nyilatkozik nyugat civilizációjának fölénye és tulsúlya is a mi kísérletező és ingadozó államéletünk szervezetével szemben.

Főleg a vallási elvek feladatában az azokban való megalkuvásnak nyilatkozó opportunizmus okvetlen erkölesi romlottságra és vallási lazultságra vezet, mely méhében hordja az emberi lét minden veszedelmének esiráját.

S habár a katholicismus örök igazságainak megvan a győző erejük, de a gonoszságnak a külsőségeiben keresett győzelme felülkerekedni látszik, mert azok, kik az igazság hirdetésére vannak rendelve, az önző „opportunizmus érdekeknek alárendelik“ azt s alkalmazkodva a világ szelleméhez, vagyis a pokol számára csinált közvéleményhez — küldetésök kötelmeit nem — vagy csak gépiesen — teljesítik. — Ezen isteni paranes helyett: „magis Deo, quam hominibus“ a gyakorlatilag megfordítva: „magis hominibus, quam Deo“ liberalis elvet érvényesítik. — S ki mondja, hogy nem így van ez igen sok lényeges esetben és hogy nem opportunizmus ez?

Igen, a mai opportunizmus alig lehet egyéb, mint a protestans propaganda szolgálója, mely a keresztényből protestans, vagyis vallás és felekezet nélkülivé reformált liberalizmus czafrangos külsőségeiben szolgálja a protestantizmust a katholicizmus legelőjén. Már pedig alig lehet elképzelni, hogy a kétezzer éves katholicizmus és ennek ölén ezer éves magyar katolikusok kilenez millió tekintélyes száma miatt szorultna ma nagyobb opportunitásra, megalkuvás, alkalmazkodásra az eretnek felekezetekkel szemben, mint 1—5 század 1—1 $\frac{1}{2}$ ezreddel ezelőtt, midőn legvérszűbb harezait és egyuttal virágzóbb korát élte?

Panaszkodunk, hogy „nines Magyarországon teljes valás és lelkismereti szabadság“, amint a felekezetiesség czége alatt a protestans propaganda szolgálatában álló jogállam (!) kétmértékű kegyelméből valóban ránk nézve katolikusokra nézve nines is. De ki az oka ennek, ha mi nem katolikusok, kik imponáló nagy számaunk és utólérhetlen erkölcsi, anyagi és szellemi fölényünk mellett is folyton, mindenben, még a legszentebbekben is a fejünkre nőtt felekezetek tévelyeivel szemben az opportunizmust keressük, vadászunk, predikáljuk. Perditio nostra ex nobis. Az Üdvözítő mondá: qui non est melius contra me est. A szó és elméleti Krisztushoz való tartozás Krisztas elleni tényekkel az elaitott lelkismeret veszedelme és elámitott lélek kárhozata.

De hát mit is lehetne képzelné az olyan katolikusokról — s köztük nem ritkán kath. papokról is, — kik az önzés és hűség érdekeit, — de soha az igazságot — szolgáló opportunizmus taláji esupa liberaliskodásból hűségesen szolgálják a hatalom és birtoka élvezetében nagyra nőtt és pöffeszkedő protestantizmust? A liberaliskodó opportunus katolikusok közül pedig már nem egy járta meg, mint a szegény ember a házába befogadott tóttal. Még sem okunk.

Jaj! a kik felültek ez ideig — lettek, legyen akár papok, akár laikusok — a század szellemének paripájára, azok a történelem tanúsítása szerint mindig az egyház szelleme ellenségeinek és detranizálóinak bizonyultak. S így lesz ez a jövőben is. Mert senki sem fogadhatja el a világ tanait anélkül, hogy az egyház tanait meg ne tagadja. A hitelvekben való opportunizmus pedig rendszeren tagadással jár, mert különben is két urnak senki sem szolgálhat. — A katolikusok

sokra nézve eljött az álomból való felkelés órája, a tett ideje, a cselekvés kora. Megrablott ősjogainkat, szabadságunkat a súlyos sérelmekkel szemben csak „határozott állásfoglalás“sal, csak tettekkel vivhatjuk vissza. Az opportunizmus, mely megalkuszik, alkalmazkodik az egaizmus és század, vagy jelenkor szellemének, egyházellenes érdekei szerint, — az igazság tényeinek cselekvésére képtelen és tehetetlen.

Istennel, ki mindig az volt és lesz, aki ma, — az ő örök törvényei és szelleme, melyek változhatlanok, — az opportunizmus egyedűrságúvá soha sem lehetnek, üzletek tárgyát nem képezhetik. — A mint a megtörténtet meg nem történtté az Isten sem teheti, úgy az igazság, ha még az annak hirdetésére küldettek nem hirdetik, sőt tagadják is, — akkor sem lehet az hazugság és hamissággá.

Különösen II. József óta, — kinek ronító-bontó szelleme még a vallási ügyekbe is belekontárkodott, — az opportunizmus rengeteg vallási villongásokat okozott a katholicizmusnak. De az általunk proptor bonum pacis egy századon át több-kevesebb szorongással tört gyötrelmek az alkotmányos protestans légkörben a szerencsétlen 1868 - 79-iki 53 t. czikkkel és t. évi február 26-iki rendelettel a netovábbot érték és az alvó oroszlányt — reménységünk szerint, — valahára a szemtelenné lett falánk és elhatalmosodott egerek örlő fogaival szemben megmozdították.

Az állam szolgálatában álló, a kereszténység szellemétől és elveitől folyton távolodó s az indifferenzizmusban hatalmi támaszát bíró protestantizmus az áldott opportunizmusnak a társadalomban való teljes meghonosításával a katolikusok keze által nyitotta meg a börtönök ajtáit és állította fel a esapdákat a kath. papság számára és rötta ki rájuk ártatlanul a vérbírságokat. S ha ennek daczára még ma is találunk oly papokra főleg, kik az opportunizmust keresik és arra hivatkoznak, azokról azt kell hinnünk, hogy azok már nem Ielkipásztorok, hanem bérenezek, nem pástorok, hanem farkasok, nem az igazság hirdetői, hanem elárulói. Ma csak a vak nem láthatja, hogy az opportunuskodás és liberaliskodás teljesen egyértelmű az eretnekekkel való kommunikációval, sőt több, egyenlő magával az eretnekség, a tévely, a gonoszság, a bűn ápolásával, éltetésével és az önéletünk ellen irányuló s önkezüleg előkészített merénylettel és öngyilkossággal. Ezt az opportunizmus révén egy század alatt a katholicizmus rovására történt események hossza láncolata igazolja. De mit egy század? Több a soknál az is, a mi a két utóbbi évtized alatt a vallási és lelkismereti szabadság czafrangos jelszavai üres és hamisnak bizonyult szofizmai korában eddig történt. Az előbb tört, azután egyenjogósított protestantizmus szelleme ma a hazafiság hamis álezája alatt a magyar társadalom minden rétegében uralkodóvá lett. Ideje volna, ha erről a mi katolikusaink és mindazok, kik esupa opportunizmusból a

protestantizmussal ma teljesen egyértelmű, lelkiismeret nélküli liberalizmus védelmére még tollat is ragadni szeretnek. — minél többet és komolyabban emelkednének. — Mert a gyávaság és együgyűség ment opportunizmusunk még jobban fejünkre fog lágni. Kalvin és Luther szelleme nem alszik a katolikusok között sem. *V. M.*

A szavalásról a népiskolában.

Ne ijedj meg nyájas olvasó a czimtől: hiszen jól tudom, hogy képezdész korodban untig traktáltak e nehezen emészthető edellel: sőt a modern neveléstudományok is „longum et latum“ tárgyalták e kérdést: s talán épen ez az oka, hogy legtöbb tanító — fíztelet a kivételeknek — a zavarosban halász. —

Azt hiszem, nem hordok vizet a Dunába — ha több évi tapasztalatom után — a kérdést megbeszélés tárgyává teszem.

A kedély képzésnek sok eszköze van az iskolában: de egy sínes hatékonyabb, mint a jól megválasztott költői termékek.

De a ki figyelemmel kísérte a gyermekek szavalásait — különösen a vizsgákon — meggyőződhetett arról, hogy mily kevés gond fordítottatik a szavalás tanítására.

A ki szereti a gyermeket s nem elég rideg annak örömet megzavarni, az bizonyosan végig hallgatja a sok verselet: de hogy a művelt ember örömet találja benne, abban bálványként kedvelem.

Az ilyen verselésekkel lehet ugyan a laikusra némileg hatni: sőt talán az iskola iránti érdeklődése is felbresztetik, de hogy az ilyen verselésnek semmi paedagogiai értéke nincs, az nagyon világos.

Némely olvasóm az elmondottak után valószínűleg gyanítani véli czéomat s azt hiszi, hogy kitalálta gondolatomat, hogy én a szavalmányoknak nevelési szempontból való szigorú megválasztását akarom ajánlani.

Pósa Lajos kitünő gyermekvers-író szerint:

„Legyen a gyermekvers derűs, a szeretet nyájas heve sugározza be ezt a gyenge kis világot, ne tudákos pápaszemes professori bölcsesség, hanem eleven lüktető kedély, ne elriasztó durva ünök kenetes példázatai, hanem a természet és vidámság képei lakozzanak benne. Legyen erősen nemzeti, s táplálkozzék a népköltészet édes anyai tejtől duzzadó emlőiből. (A budapesti „Kisdednevelés kiállításán“ tartott felolvasás után.)

A költeménynek — mint általában minden tantárgynak — mindig a gyermek korához, egyediségéhez, neméhez, s talán még az évszakokhoz is alkalmazottnak kell lenni.

Mily viaszos dolog volna a téli évszak alatt p. o. ilyen verset taníttatni:

„Békösöntött a meleg nyár
Eget forrón a napsugár“

vagy:

„Kis madárka a ligetben
Miért sírsz oly keservesen“ stb.

Az ilyen versek helyett, azt hiszem, a gyermekek hangulatának is jobban megfelelné, p. o.

A hideg tél nekünk nem árt
Ad az Isten meleg ruhát
Meleg ruhát ad a nyájnak
Puha pelyhet a madárnak

vagy:

„Nagy mester a tél, igazán nagy mester
Sok mindenhez ért, dolgozni nem restel“ stb.

A nevelési szempontból helyesen megválasztott költemények a mellett, hogy a képzeletet csaknem oly mértékben foglalkoztatják, mint a mesék, szép érzéket fejlesztik: az izlést finomítják; a gyermeknyelv kincsét gyarapítják, az emlékező tehetőséget fejlesztik: látkörét új képzetekkel, gondolatokkal, eszmékkel szaporítják: keblében hazafias és vallásos érzéseket keltenek.

Ily sok oldalú lévén a költői termékek nevelési hatása, azt a körülményekhez képest felhasználni minden lelkiismeretes tanítónak kötelessége.

A tanterv szerint a költemények tanítására a tanító külön órával nem rendelkezik, de erre nem is volna szükség, mert az elemi népiskolában csak az olvasással karöltve halad a szavalás tanítása. Az olvasókönyvek elég bő anyagot nyújtanak erre: de nem aknáztatik ki eléggé a bennök rejlő kincs.

A népiskola első osztályában a „Beszéd és értelem gyakorlat“ köréből vett versecskék egészen alkalmasok a kis gyermekek kedélyének képzésére.

A második és felsőbb osztályokban a szavalás tanítása egészen az olvasó könyvre támaszkodik.

A költemények az olvasókönyvben nem a gépies olvasás gyakorlására vannak szánva, hanem azoknak felfogására és átérzésére kell a tanulókat vezetni.

Mielőtt megtanulásra lenne felhagyva egy vers, szükséges azt kellőleg elemezni, hogy a gyermek érte egészebben is, s értsen benne minden egyes mondatot, költői kifejezést, képletet, hasonlatot. Az így tárgyalt költeményt tanulja meg az egész osztály: s ha könyv nélkül már tudja, akkor tanítsa meg a tanító azt szavalni is.

Ő maga többször szavalja el előttük s egyes növendékekkel mindaddig szavaltassa, míg az osztály többsége helyes hangléjtéssel tudja a darabot szavalni.

A felsőbb osztályokban a szerző nevét is kell tudni a gyermekeknek.

Helyesen eszelecszik a tanító, ha a felsőbb osztályokban a kitünőbb hazai költők élettrajzát is elmondja műveik ismeretése kapcsán.

A felsőbb osztályokban — és az ismétlő kötelesekkel prozai darabot is tanulhatunk be, hogy képessékké tegyük őket arra, hogy az életben előfordult alkalmakkor szerepelhessenek. A helyesen tanított költeményeket adandó alkalommal be is lehet mutatni: mert ez már nem czéltalan időtöltés, hanem tanítási és nevelési eredmény.

Hogy a szavalás tanításával az ohajtott czélt elérjük, hogy tanításunk az intenzivitás elvének is megfelelően: egy perezre sem szabad szemelől tévesztetni az Apostol ezen szavait: „Tejet a gyermeknek“!

Máté Lajos.

TÁRCZA.

Emléksorok.

A főpásztori bérmaut alkalmából. 1890. évi június 1—15.

Örök törvény szerint rohan a gyors idő! . . .

Megállani fog-e? leszen-e pihenő?!

Minek azt kérdeni, ha nincs rá felelet! . . .

Használdj perczeid, amig csak teheted! . . .

Im a vízek tükrén átaluszott hajó, —

Ott fön a magasban fölöttem szárnyaló —

Fönlebegő sasnak semmi nyoma sincsen

Miáltal már megtett utjaira intsen! . . .

Igy enyészik lassan az idő méhébe —

Az átélt jó napok szép s boldog emléke,

Ha ki nem ragadjuk annak folyamából,

Hogy közel maradjon, legyünk bármi távol! . . .

Földi életünkben becsesh alig lehet, —

Mint a multra intő szelid emlékezet! . . .

És az irónát még azért csak az nagyobb,

Ki jeles tettel, neki példát adott! . . .

Fer hát Mussán! taníts, hogy hiven elengjem,

Azt, mi úgy meghatott, úgy lelkesít engem! . . .

Minek érzemléknél tartósabb alapja; —

Mert azt érző szívek lüktetése adja;

Melyet meg nem emészt az idő rozsdája,

Bármilyen erővel ásson be alája! . . .

Boldog, ki hű szívek emlékében élhet! . . .

Itt a földön másképp nincs is való élet! . . .

A világtörténet lapján sokan élnek;

Aranyos keretben pompáznak arcképek;

Gránitba, márványba vannak vésve nevek,

Szobrokká faragva hírneves emberek! . . .

De ridég dicsőség s elmulandó álom;

Ha szerető szívébe írva nem találom;

Ha nem élő ajak mondja ki a nevet,

S ha nem dobban arra hálás szív, mely szeret!

Csak az örök-szép, jó s igaz öröklétü! . . .

E háromhoz ember állandóan légy hű! . . .

S ne bánd, ha letünsz is az élet sorából —

Rád örök dicsőség fénynapja világol! . . .

Miért érdekel még Troja amyi hőse, —

Kiket rég elszeggett Hellán nagy költője?!

S miért lelkesít még Virgil Enaise —

Bár birodalmának már csak kopott hire?!

Nemzelek jogait elrabló hódítók;

Diadal utakon, kik embervert iszlok;

Kiknél jog az erő, igazság a fegyver —

Titeket dicsérni az én muzsám nem mer! . . .

Nem, nem ilyenekről zeng most szerény dalom

— Lönhárt Ferencz püspök nevét magasztalom!

Ki tíz évtől öre Erdély Sionjának,

Kinek koszorukat sok kezek fouának! . . .

Nem öldöklő fegyver s pusztító hadsereg,

Nem zsarnoki erő, melytől a föld remeg;

Nem büszke szenvedély s vak indulat árja,

Mely a meghódolást erőszakkal várja:

Nem ilyen eszközök az Ó fegyverei,

Ó az ellenséget szelídséggel veri;

S bár kezében ragyog főpásztori botja,

Azt csak az igazság jelvényeül fogja!

Ó a kegyes pásztor, Krisztus utján megyen,

S bár kereszt nem várja Kalvaria hegyen —

De lelkére nyomul nyája nehéz gondja,

Melynek sulya gyakran majd a földre nyomja!

Ámde erős hite, Krisztusi buzgalma —

Lankadó erejét meg-megvigasztalja! . . .

S ha látja mily hiven szereti hű nyája —

Lelkének abban is vigasztát találja! . . .

Dicső férfi! Kegyes szeretett Főpásztor!

Kinek nevét zengni merém már egy párszor!

Ki tíz éve járod apostoli utad —

S már oly sok érdemmel tekint feléd multad;

Ki kedves költőnek nyilván is szólítál,

Midőn ott leheték utazásaidnál:

Fogadd kegyelmesen muzsám szerény dalát,

Melyre a tartalmat oly bőven megadád! . . .

Tudom: sok hiány lesz „Emléksoraim-“ban;

De bánni nem fogom, hogy mégis megírtam;

Mert való érdemet nem a költészet ad,

De költő lantjára érdemesül a nagy! . . .

Oly sokan keresik a népszerűséget,

Oly sok van, kit szívből hű dicsvágy éget: .

Ámde a dicsőség fénye arra árad —

Aki az Uristen dicsőségén farad! . . .

A derek, a jeles, a valódi érdem —

Hű dicsőségért nem epedez térden! . . .

Önmagában hordja, mint drágakő becsét,

Melyet nem határoz semmiféle becsét! . . .

Azért légy megáldva aranytermő Nagyg!

Hogy kebled a honnak ily nagy jellemet ad!

Ki nem veszi fényét a püspöki széktől —

Hanem az fényesül az ő érdemétől! . . .

Mozart „Requiem“.

Elbeszélés.

Írta: **Veress Zsigmond.**

(Folyt. és vége.)

II.

Megkezdődött a küzdelem. Salieri mindent elkövetett, hogy Mozartot lehetetlenné tegye. Sokban ezélt is ért. Így pl. megakadályozta, hogy a színházhoz másod igazgatónak kinevezzék. Mozartot Salieri alattomos ármánykodása kezdetben nem bántotta, nem sokat gondolt vele. De később, midőn látta, hogy szinte élet céljául tüzte ki Salieri, hogy őt üldözzék: elkéseredett s ott hagyva az udvart s vele Béceset, magányba vonult.

Salieri örömmel látta ezt, mert azt hitte, hogy ezzel mindent elért. Azonban rövid időn be kellett látnia, hogy csalódott. Mozart a magányban még szorgalmasabban, lelkesedettebben dolgozott s újabb és újabb művei sikerültség tekintetében valóságos meglepetéseket hoztak a zenevilágnak.

Ő nem névért, nem vagyonért dolgozott, hanem mert az lénye kívánalma volt. Ha örvendett, öröme kifejezésére, ha busult bánata megszólaltatásáért irt és dolgozott mindig, úgy hogy azon évek eredményei által, melyeket e magányában töltött, kiérdemelte a „zene Petraréhája“ nevet.

Természetesen ez Salierit elkéséritezte, kétségbe ejtette. Nála nem a művészet, de a név, a dicsőség volt az első. Mozart feltünése előtt jelentékeny sikerei voltak, általában azon kor első zeneszerzőjének ismerték el. A büszke ember pedig midőn e címre érdemtelen lett akkor sem tudott attól megválni s inkább életét lett volna kész feláldozni, mint nevét.

S ha arra gondolt, hogy saját életét is feláldozná nevéért, miért ne jutott volna az eszébe, hogy egy más valaki életét áldozza fel a sajátja helyett?

E gondolat régtől foglalkoztatta, de nem akart, nem mert annak komolyabb taglalásába bocsátkozni, hanem a midőn azt látta, hogy ha Mozart meg nem hal, további munkáival nevét örökre elhomályosítja, kezdett komolyabban gondolkodni, míg végre megállapodásra jutott.

Salieri egy alkalommal nagy társaságban volt. A többek között a zenére is áttért a beszéd. A társaság daczára, hogy Salieri ott volt, még is Mozarttól annyi elismeréssel, annyi lelkesedéssel szólt, hogy az annyira sértette Salierit, hogy felkelve mérgesen távozott.

Szobájába érve izgatottan dobta magát egy székbe. Feje forró volt, hideg tenyerét homlokára tapasztotta s gondolkodott.

— Nincs, hát más menekvés? — kiálltott fel egyszerre elkéseredetten: — hát folyton csak Mozart s én nem? Oh szétszakítja szívemet a gyűlölet! Halj meg Mozart, halj meg, mert másképp nem tudok neved utjába állani! kiálltott fel dühösen.

Egy percze megállott s valamit fontolni látszott.

— Legyen, biztatá magát. — Nincs más eszköz, halnia kell. Régóta kigondolt tervem biztosan hat, s nyomtalanul. Hah! Meg fog halni!

A gyűlölet és káröröm utálatos vigyorgássá egyesülve torzították el arcát.

— Munkára tehát!

Salieri író asztalához ült. Levelet irt Mozartnak. Mintha mi sem történt volna, vagy már Salieri megadta volna ma-

gát, oly magasztalólag irt Mozarttól s kérte, hogy az udvari énekkar számára írjon egy requiemet.

A levelet illatos, kékes szürke, lisztél finomabb porral hintette le, mely port íróasztala egyik elrejtett fiókjából vett ki. Kárörvendő mosoly jelent meg ajkain s gunyosan mondá:

— Mozart! ird meg a requiemet a magad számára.

E pillanatban gyöngéd léghuzam vonult át a szobán, a födetlen skatulyában álló por felszállott s a Salieri lélegzetével ajkai felé haladt Salieri lélekzetével ajkaihoz, s elfordulva elugrott az asztaltól.

Borzasztó kifejezés ült arcán. Kétségbeesés, szenvedés, utálat, gyűlölet minden, de minden egyesült abban s a mint a gyöngé köhögés elállott, melyet ama néhány porszem idézett elő, mely minden védekezése mellett is ajkait meglepte, kétségbe eseten ordított fel:

— Megmérgeztem magamat! De nem! tette utána elhátározottan, — nem szabad meghalnom Mozart előtt! A mennyiség kevés s hát ha a természet diadalmaskodik?

Sietve csomagolta be a levelet s Mozartnak címezve postára küldötte.

III.

Mozart magányosan ült a szobában, fejét gondtellen hajította tenyerébe, diszes író asztalára támaszkodva, midőn egy szolga lépett be néhány lapot és egy levelet hozva. Mozart hevesen törte fel a pecsétet s egyenesen az aláírást nézte.

— Mi ez — kérdé magától meghökkenve, midőn Salierit látta írva.

Érthető érdeklődéssel olvasta el a levelet. Az a magasztalás, az az elismerés, mely a levél minden sorából özőnlött elkábította Mozartot, nemes arcán a úszta önértet vonásai jelentek meg s a váratlan meglepetés által okozott öröm halvány pirt esalt homlokára.

Kéjjel szívta magába az illatos levegőt, melyet a levél árasztott s a finom port, mely a levélről ide oda forgatása közben felszállott. Maga elé dobta a levelet az asztalra, egy percig bele bámult abba sugár nyalámba, melyben a mint a levél az asztalra esett, ezer meg ezer apró porszem jelent meg s aztán oda nyugtatta homlokát a levélre s szívta magába az illattal a halált.

Alig néhány percig maradt azon helyzetben, keble szorult, lélekzete elállami készült s göresös köhögési rohamok jelentkeztek. Nem sokat gondolt a dologgal, azt hitte, hogy a szokatlan felhevülés, az öröm által okozott izgatottság eredménye az egész s szabad folyást engedett gondolatainak.

— Mi célja lehet Salierinek? tünődött magában, mert hogy valami van, hogy valaminek lennie kell, az kétségtelen. Vagy talán meghajlik előttem s ezzel a barátság utját akarja egyengetni? Alig hinném. De mind egy: legyen bár mi, a mit kért tőlem, azt megkapja. Irok neki egy requiemet, egy oly halottas misét, melyben az én fájdalomam, keserűségem, bánatom az egyház és az emberiség fájdalomában legyen kifejezve.

Lelkesedéstől kipirulva ugrott fel asztala mellől.

— Minden öröm, minden bánatom, minden lelkesedésem e munkába fektetem: dolgozni fogok rajta, úgy, mintha csak utolsó munkám volna.

Eltikkadt, köhögni kezdett, feje szédült, hirtelen rosszul lét jeleit érezte. Nemsokára orvost hívatott, s orvosa tanácsára

ágyba fektött. Alig töltött ott pár napot, fel kellett kelnie, mert izékony lelke nem engedte pihenni. Bele kezdett teljes leledésével a Requiembe s dolgozott rajta hatalmasan. Alig telt el néhány hónap s a nagyszerű munka befejezéséhez közelített. De ereje is esőkent rohamosan. Napról-napra halványabb, gyengébb lett, csak úgy támolygott a verőfényes napokon lakása kertjében. Orvosai mindent elkövettek, de nem csak nem tudták meggyógyítani, hanem még a bajt sem voltak képesek felismerni.

Ily körülmények közepett köszöntött be az 1791-ik év tele, mely Mozartot végleg ágyhoz szegezte.

Érezte a nagy költő, hogy vége közelít, hogy nem fogja meglátni többé a szép tavaszi napot. S oh mint fájt neki az a tudat, hogy meg kell válnia az élettől, mielőtt Requiemét bevégezheté!

Nem tudott magán uralkodni, s nem hallgatott orvosaira. Ágyában fekve is dolgozott, csak hogy munkáját befejezetlenül ne hagyja.

December 5-én erősen rosszul lett, de azért dolgozott, még csak kevés, alig néhány akkord volt hátra. Erejét megfeszítve, fuldokolva, a halál karjai közepett írta az „agnus Dei” utolsó akkordjait.

„Dona nobis pacem” (adj nekünk békét!) sohajtott fel imáserőten, midőn az utolsó hangjegyet is leírta, a toll kiesett kezéből, még egyszer az agnus Dei utolsó szavai lebbentek el ajkán, dona nobis pacem, s megszűnt élni, hogy benne a zeneköltészet egyik hatalmas alakja, a zeneszt Petrarachája kidőljön.

Ifjan ragadta el az irigység által ráuszított halál; alig volt 36 éves.

Halála általános részvételt keltet mindenfelé. Még Salieri is megdöbben az első hír hallatára, de néhány percz múlva már örömmel kiáltott fel:

— Na most előre! Nem áll semmi utamba, Mozart meghalt!

Hanem nem tartott sokáig öröme. Az a pár szem méreg por, melyet lenyelt, midőn ama levelet készítette, mely Mozartot megölte őt ugyan nem tudta megölni, de szervezetét annyira megrongálta, hogy élte végeig csak kim volt élete. De meg aztán azt is látnia kellett, hogy nem halt meg Mozart. Neve halála után még több dicsőséget aratott s Salieri észrevétlenül tűnt el a tömeg közepett.

Salieri betegeskedése nyugalomba vonulni kényszerítette. Alig vette ki lábát az operából, művei lejárták magukat, míg a Mozarté minden naposok lettek.

Salieri Mozart előtt eltörpült, bár Salieri mindent megret, hogy diadalt ülhessen. Élte vége kinteljes volt. Testi és lelki szenvedések kínozták s a halált mint szabadítóját üdvözölte.

Salierit az utókor is megbíratte, mert nevét alig ismerik, míg Mozart a zenevilág egyik legnépszerűbb alakja lett.

Kisebb közlemények.

— **Tanügy.** A gyergyói róm. kath. tanítóegyesület f. évi május hó 17-én a esomafalvi püspöki káptalan tartotta rendes gyűlését, mely a szokásos isteni tisztelettel vette kezdetét. Az isteni tisztelet után a megjelent egyesületi tagok két bi-

zottságra oszolva, a gyakorlati tanításokat hallgatták meg Gyakorlati tanítást tartottak: Marthy Ferencz az olvasásból a H. László Antal a természetrajzból az V. osztályban.

Hochschild Lajos alelnök az érdemleges tanácskozást megnyitván, új tagokkal bemutatja: Kollár Emma ó-topliczai tanítónőt és Puskás Jenő alfalvi felső-népiskolai tanítót.

A mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után a Boga Bálint, alfalvi felső népiskolai igazgató elhalálozása folytán megüresedett elnöki állás betöltése következett. Az egyesület elnökévé a gyűlés, titkos szavazás útján, általános szavazattöbbséggel Hochschild Lajos, szentmiklósi polg. isk. tanárt választotta meg.

A gyakorlati tanítások megbíralására került a sor. A bírálók, névszerint: Józsa Sándor, Uraneisits Gyula, Köllő János és Buzás János a tanításokról — néhány lényegtelenebb észrevételt leszámítva — csak elismerőleg nyilatkoztak, miért is a gyűlés azokat díszéretesen sikerülteknek nyilvánította.

A gyakorlati tanítások megbíralása után a gyergyói fiók méhészegylet tartotta gyűlését, melynek tárgyát Ft. Vargha Ferencz, szent domokosi plébános urszabad előadása képezte a gyakorlati méhészet köréből. Ft. Vargha Ferencz plébános ur előadásában rámutatván a nép által még most is szűrtében használt régi köptük hátrányaira s a méhek kezelésénél észlelt visszasságokra, felkéri a tanítókat, iparkodjanak a nép körül bár egyet-kettőt az okszerű méhészt titkaiba beavatni s a Dzirzon-féle kaptárakat, melyek nem is épp olyan drágák és szükség esetén házilag is könnyen előállíthatók, — náluk is meghonosítani. Az előadás legérdekesebb része az volt, melyben előadó a méheknek a régi körükből a Dzirzon-féle kaptárakba való átlakolását, a műraj-fogást s általában a kaptárak okszerű kezelési módját ismertette.

A vonzó modorban tartott, gyakorlati példákkal fűszerezett és tanulságos előadásért a gyűlés Ft. Vargha Ferencz plébános urnak jegyzőkönyvi elismerését és köszönetét nyilvánította.

Eztán az önképzőkörök tették meg jelentéseiket, melyekből a gyűlés örömmel veszi tudomásul, hogy a körök a mult gyűlés óta kellő munkásságot és az ügyhöz méltó buzgalmat fejtettek ki.

A gyűlés Józsa Sándor indítványára Buzás János szárhelyi tanítót megbizta, hogy Párisban, a kiállítás alkalmával, a nevelés- és oktatás-ügy körül szerzett tapasztalatairól valamelyik gyűlésen felolvasást tartson.

Végül a gyűlés az új alapszabály-tervezetet tárgyalta melyet a mult gyűlésből kiküldött bizottság készített; de a tárgyalást — az idő előhaladottsága miatt a VII. pontnál „Az egyesületi tagok jogai és kötelességeinél meg kellett szakítani. Hosszas és élénk vitaközlésre szolgáltatott alkalmat Köllő János azon indítványa, hogy az önképzőkörökben való működés alapszabályilag tétessék kötelezővé minden egyesületi tagra nézve. Végre elnök szavazásra boesátja a kérdés eldöntését, melynek eredménye az volt, hogy a gyűlés Köllő János indítványát, mint olyant, mely a tagok erkölcsi szabadságát korlátozná, szavazattöbbséggel mellőzni kívánja.

Több tárgy nem lévén, a gyűlést elnök bezárta.

V. A.

— **Vidéki levél.** 5. Kedves Öcsém Uram! Olvastam Názó barátunk bérmauti közleményét, melyet öcsém uram két subrosával látott el, s melyek egyike rám is vonatkozik. —

Ugyanazért alkalmul használok fel arra, hogy ígéretem szerint megírjam újabb vidéki leveletem a lefolyt események némi kifejejtett jelenete, vagy jellemzéséről. — Általában véve, amit Názó barátunk írt, azt igazi történeti hűséggel, az igazság és őszinteség természetével, itt-ott kedélyes költői rajzolatokkal s az idő mívoltát tekintve, éles megfigyelést tanúsító érzékkel: de mindezek mellett mégis röviden, sőt vázlatosan írta meg! —

De hisz az nem is lehetett másként oly időben, minovel a kegyes Ég különösen az én ünnepemet meglátogatta; Egész nap és éjen át omlott az eső: a meredekes hegyoldalak vízei zúgva futottak össze a medrekben s attól lehetett tartani, hogy valóságos áradások seprik el a kisebb hidakat, átjárókat és töltéseket! . . . De hála legyen a gondviselés nagy Istenének, hogy tul vagyunk már minden veszélyen s az életét apostoli feláldozással próbára tett Kegyelmes Urunk már püspöki székhelyén mosolyoghatja kiállott viszontagságos utjának kellemetlenségeit! . . .

Sohol sem forgott Ő Excellentiája drága élete nagyobb veszélyben, mint a véczkei templom előtt, hol egy rakoncátlan árkon, mely patakka nőtte ki magát, kellett átmenni s az eső által folytonosan sikított feljárón a templomhoz jutni! . . . Ez csak egy sikerülhetett, hogy a templom kerítésében levő széna boglyákból utat rakattam, a készen tartott deszkákat a fölménet perceiben ráhelyeztettem, a házi szőnyegetek s templomi ócska szöveteket leterítettem. — Midőn megindultam egyik deszkán, hogy próbáljam, miként lehet megjárni — a híg talaj alatt siklani kezdett velem s ha meg nem ragad hátba Boér János ó-zsákdí gör. egy. lelkész kollégám, én a zúgó árokba tutaözöm! . . . Eppen ekkor szállott ki Ő Excellentiája kocsijából s dr. Török Albert alispán és br. Gamera Oszkár szolgabíró, valamint Sperker Ferencz szentdemeteri birtokos és főgondnok urak által emeltetve szembe jöttek velem, ki hátrafelé és fölfelé a templom ajtajáig retiráltam vissza s ott mondtam el Ő Excellentiájának fogadó röktönzött s magaman fölül emelkedett lelkesítő, vigasztaló, bátorító s mostani állapotomban kellő szavakkal ki nem fejezhető rohamos rövid: de érzékeny beszédemet! . . .

Hogy a korábban átgondolt eszmék nem találtak az idő körülményeihez, igen természetesen jött a röktönzés, melyből emlékezem azon szavakra, melyekkel Ő Excellentiáját bátorítottam és lelkesítettem; figyelmeztettem és emlékeztettem arra, hogy az Isten azokat, kiket szeret, nehéz próbákon vezeti át! „Ne esüggedjen Excellentiád: mert Isten hordozza utjain s nem történhetik semmi bántódása! . . . De hisz ezeket mind jól tudja Excellentiád! miért is untatom ezek elmondásával? . . . Jobb, ha átadom Excellentiádnak a templom kulesát, hogy rendelkezék főpásztori hatalma és bölcsessége szerint!” . . .

Ilyeneket hogyan irhatott volna Názó barátunk leírásába, midőn még a főpásztori szózatokból sem idéz emlékezete tárházából! . . . Ha még azon szerencsében részesletne az Ég, hogy fogadhatnám Kegyelmes Főpásztoromat, gyorsírázati készlettel állanék készen a kenetteljes apostoli szózatok lerapiálására! . . . Milyen jól esnék, ha bár csak néhány mondatot idézett volna be tudósításába kerületünk büszkesége, az abosfalvi 88 éves szeretve tisztelt Uram bátyám szépen megdicsért beszédéből is, miután azt nem leheték szerencsés hallhatni! . . .

No de, nem akarok hatalmat venni magannak a bírásokodásra; ezeket sem jegyzém vala meg, ha nem tudnám, hogy kívül állok szóban! . . .

Azért bátran jegyezhetem meg azon később nálam föl említett kihagyásokat is, melyek Názó kedves értesítőnk közleményéből figyelmen kívül maradtak. Ilyenek a következők Balavásáron, hol először leheték szerencsés Ő Excellentiája diadal utját szemlélhetni Pap Gyula ücsémnel, midőn Agoston Lajos kerületi főesperes úr a diadalménet élén meghatóan lepett meg engem, a kiséretből pedig tudósító Názónk és az okulás s szentpáli ücsém tüne ki: — a titkár úrnak jó volt dolga a fedeles hintóban! a Zöld István balavásári birtokos és Nagy Gergely költő barátom katolikus meleg érzellete és buzgalma által felállított és dekorált díszkapu előtt ez utóbbi mondotta lelkes üdvözlő szózatát: mire a kegyelmes Főpásztor meleg szavakban válaszolt neki.

Hogy Kelemenfelkén a 75 éves tiszteltesnek költői szavakban kifejezett üdvözlő szavait a méltóságos báró Szentkereszty Stephánia Ő nagysága palotájában kézszerítés között hallgatta meg kegyelmes Excellentiája, kinek ott valék először szerencsés főpásztori tekintetűre s költőiségre u nyilvánítására: hogy Egrestőn Simon Albert járásbíró és birtokos mondá lelkes fogadó szavait: hogy Véczkén ágyudörgések között Szász János mondá a határszélen felállított első díszkapunál az üdvözlő szózatot, hogy a gyermeki sereg tisztelgése alkalmával az esti lámpionok fénye mellett Csizsér Róza mondá üdvözlő szózatát a kegyelmes Urnak: mindezek csak mellékes kiegészítői a remekelt fővonásu közleménynek! . . .

Most hallani fogjuk Vinezet, vagy Szentpált Hosszuaszórol s azután Balásfalva és Türt valjon kitől? . . . Az idő szép, lám kiderült mégis az ég! . . .

V. Cs. 7

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Kinevezés.** Kegyelmes Püspök Urunk Ő Nagyméltósága Pál Antal tanárt és szerkesztőtársunkat szentszéki jegyzőnek kegyeskedett kinevezni. A szerkesztőségnek az öröme e fölött rendkívül nagy lévén ahhoz illőleg gratulálunk!

— **Konkurzus eredménye.** A f. h. 2-án Püspök Urunk Ő Nagyméltóságának az elnökléte alatt megtartott vizsgán a papnöveldebe a következő ifjak vétettek fel: Körösy Géza az I. évi theológiára; Lében Pál, Botár Bálint, Boeskor Zsigmond, Tódor Imre a VIII. osztályra. Albert Sándor, Bálint Gáspár, Beke Antal, Dsik, Gusztáv, Fuchs Gusztáv, György Lázár, Keith Ferencz, Orbán Dénes, Szilveszter Ferencz, a VII. osztályra.

— **Közgyűlés.** Irodalmi társulatunk f. hó 4-én tartotta rendes évi közgyűlését. A mig részletesebben

temők meg jelentésünket a közgyűlés lefolyásáról: előre is jelenthetjük, hogy a székesegyházban Nagy Imre kanonok ur ő nagysága intonálása mellett megtartott „Veni Sancte“ után az elnökség ünnepiesen hívta meg a közgyűlésre Kegyelmes Püspök Urunk Ő Nagyméltóságát, a ki is nyomban 10 órakor az elnökség és udvari papjai kíséretében megjelenvén a közgyűlésen, a hol lelkes éljenzésekkel üdvözöltetvén, Ngos Veszely Károly prépost-elnök ur adta elő nagyszabásu elnöki megnyitó beszédét „A klerus missiója a socialis kérdésben“ czímmel, a mit a közgyűlés rendkívüli zajos tetszéssel fogadott és Dr. Tódor alelnök indítványára elhatározta, hogy a társulati lapban való lenyomatása után külön füzetben is ki fogja adni szélesebb körben való terjesztés végett. A tárgysorozat folyamán — addig is míg a közgyűlés jegyzőkönyvét közölhetjük. — közöljük, hogy elnök Veszely prépost ur, alelnök Dr. Tódor kanonok ur lett közfelkiáltással, a többi tisztviselők is mind megválasztattak. Felelős szerkesztő lett Pál István, szerkesztőtársak: Dr. Cserni Béla, Kóródy Péter, Pál Antal és Zlamál Ágoston. — A közgyűlés nagyszámu résztvevők mellett ünnepies hangulattal ért véget. Ő Nagyméltósága igen szép beszéddel fejezte ki elismerését a volt tisztikar irányában

— **Záró ünnep.** A helybeli r. kath. főgymnasium f. év. jun. 29-én fényes záró ünnepet tartott. D. e. 9 órakor az ifjúság tanáraival együtt a székesegyházba ment hálaadó isteni tiszteletre. A „Te Deum“-mal egybekötött ünnepi misét a szokásos assistentiával Püspök Urunk Ő Nagyméltósága végezte. Az ünnepi szentbeszédet Zlamál Ágoston gym. tanár tartotta.

Mise után Ő Nagyméltósága a gymnasiumba ment részt venni az iskolai ünnepen, mely a rajzteremben folyt le. A terem nagyon csinosan volt felékesítve virágokkal, szőnyegekkel és képekkel, egy virágerdő között pedig villamfolyam által mozgatott szökőkút működött. Az ünnep maga a következő műsor szerint foly le:

1. „Szózat“, Egri Bénitől; énekli a vegyes kar.
2. „Az élő szobor“, Vörösmarty Mihálytól; szavalja

Jánky László VI. oszt. tanuló. 3. „Románecz“, bariton-solo Egri Bénitől; énekli Sikorszky Zsigmond VII. oszt. tanuló hármonium kísérettel. 4. Jutalom kiosztás. 5. „A hitehagyott“, Kemencstől; szavalja Sikorszky Zsigmond VII. oszt. tanuló. 6. „Zárhangok“, induló Zsaskovszkytól; énekli a vegyes kar.

Az ünnepen diszes közönség vett részt. Ott volt Zorich tábornok, Nagy Imre és Fábián Sándor kanonokok, Dr. Mohay orsz. képviselő, Zsákó kir. törv. elnök és még sokan úgy a férfi mint a nő közönségből megmutatandók, hogy tudnak érdeklődni az iskolai ünnepek iránt. Az ünnepség végeztével Ő Nagyméltósága igen kegyes szavakban fejezte ki elismerését a tanári kar működéséért a lefolyt iskolai évben; köszönetet mondott a közönségnek, hogy az ünnepen megjelent s végül az ifjúságot püspöki áldásával bocsátotta haza a szülői hajlékba; Ő maga pedig a közönség lelkes éljenzése között távozott az intézetből. Megemlítjük, hogy az intézetnek 244 tanulója volt, 30-al kevesebb mint az ezelőtti 188^{3/4}-tanévben; a tanulmányi előmenetel általában kielégítő, a magaviselet pedig jó.

— **Gyászhir.** Jamesó Ernő barátunkat, a piskii plebánost nagy gyász érte: apja nagynyújtódi Jamesó emmanuel ur a klasszikus műveltségű férfiú elhalt. 86 éves volt és 40 évnél tovább volt főgondnoka a nyújtódi egyháznak. Nagy családot hagyot maga után, de mind előkelő állásban; Temetése nagy részvét mellett ment végbe s megjelent rajta a háromszéki papsági s a főesperest vezérlete alatt majdnem teljes számban. Az elhunyt végzett theologus volt. R. I. P.!

— **Pályázat.** (21) Az erzsébetvárosi örm. szert. r. kath. sekrestyési állásra 1890 évi Julius 30-ikig pályázat nyitattik. Járandósága az egyházi pénztárból összesen 166 frt, a városi közpénztárból 84 frt azaz nyolcvannégy frt, a szentmise alapítványból 20 frt, stolla pénz és tisztességes lakás. A pályázók az orgonálásban s különösen az egyházi énekben jártassággal birjanak, kifogástalan erkölcsűek legyenek. A szertartást alólírt, kihez a kérvények intézendők, fogja betanítani. Erzsébetváros, 1890. Julius 3-án. Ávédik Lukács, plebános.

— **Pályázat.** (22) Az erzsébetvárosi örm. szert. róm. kath. kántori állás e hó 30-ig betöltendő. Fizetése összesen 300 frt. stólapénz, szép lakás és nagy kert. A pályázóktól az orgonálásban és énekben egyaránt kiváló jártasság kívánatik. A szertartást alólírt, kihez a folyamodványok intézendők, fogja tanítani. A személyes megjelenést kérelmező jeles bizonyítványokkal ellátott pályázónak az erdélyrészi vasuton jöveteli díjját az egyház megtéríti. Erzsébetváros, 1890. Jul. 3-án. Ávédik Lukács, plebános.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: PÁL ISTVAN.
Szerkesztőtársak: DR. CSERNI BÉLA, KÓRÓDI PÉTER, PÁL ANTAL, ZLAMAL ÁGOST.